

הידעת את הארץ?

(מאת יוסף ברסלבסקי, הוצא הקבוץ המאוחד, עין חרוד, ת"ש)

נותן תיאור גיאוגרפי מלא, מעריך את אוצ'רות המים שלו, סוקר את צמיחתו ואת עולם החי שבו ובדק את האפשרויות של יצירת ישוב עברי מתוך הסתכלות ישרה ומגע בלתי אמצעי עם תושביו הערבים של העמק.

בדרך כתיבתו הנוחה הוא כורך את המחקר המדויק עם ההסברה הפשוטה והעממית והופך מן ע יבש לתומר מקרא מלא ענין לנוער ולמבוגר. אם על יד שולחן העבודה בספריה הלאומית ואם בשעת טיול בארץ אין הוא רואה את הפרובלימה המדעית בלבד, אלא יחד עם דופק החיים של הדורות שעברו הוא חש גם את המתקם ליום. ועל כן קרובה ללבו — ובאמצעותו ללב הקורא המטייל — חכי תובת העתיקה שעל שריד בית-כנסת בגליל, והביבה עליו ההילולא לזכרו של רבי שמעון בר יוחאי, כשם שמענינת תעשית המחצלות באחלי גומא של העירנה על שפת החולה, ומשמה טורטור הסרקטור המהפך את פור דות האדמה הדשנה במצודות אוסישקין. שטח משטחי הארץ בי יגאל ע"י הקרן אקיימת ובא י ברסלבסקי לתאר אותו לאחר חקירתו היסודית וללמד את הצבור לדעתו. כן עשה לתולה וקדש גפתי, עמק זבולון, הניחא ושכנותיה, ואם גפתח לנו פתח לים, מיד בא להסביר בדרך היסודית והמקורית את הישגי ישראל בשטח פעולה זה בעבר ולספר על דהאבקות קדמוניות על חוף ארצנו ונתיי בהם במימיה.

בעולם שכנינו הוא כמתוך שלו — נהירים לו גווי הלשון השגורה בפיחם, דרכיהם ונימוסיחם והיחסים הדקים מן הדקים שבין תבידואי לפלת, העירוני המוסלמי ליריבו הנוצרי, ובקובץ האגדות שלקט מפי ערביי העמק והגליל הוא מכניס את הקורא לעולם קרוב-רחוק זה ומגלה את כל ההוי שלו. יש נועם באגדות אלו ומשפחה-ענין בהן לאחר שניתן בצדן הסבר נאה והשוואת לאגדות שבספרותנו העתיקה.

קובץ מאמרים זה — חוט של חן משוך עליו מיפי ההרים והגבעות של הגליל ואין ספק שקצחו האחר של חוט זה טמון בלבו של כל יהודי, אלא שיש למתוח אותו קמעה ולזעזע את הנימה הנשכחה של מולדת ענובת, וזאת עושה המחבר — ובהצלחה.

בן-ציון לוריא

עד אנה אתם מתרפים לבוא לרשת את הארץ" — אמר יהושע לכל עדה בני ישראל בשלה. לבו והתחלכו בארץ וכתבו אותה" (יהושע י"ח, ט'). יוסף ברסלבסקי הוא אחד הנעשים המתחלטים בארץ וכותבים אותה. ולא זו בלבד, אלא שהוא מוליך אחריו רבים ומלמדם להכיר את שבילי המולדת. עתה הניא לפנינו את אשר כתב בדרך, ודבריו ראויים שילמדום וידעום.

הספר שלפנינו אינו גיאוגרפיה של הגליל ואף לא מורה-דרך לחלקה הצפוני של ארצנו, והו קובץ מאמרים בידיעת הארץ. אמרים שהגיאוגרפיה אינה אלא ההיסטוריה של המדינה, כשם שההיסטוריה היא גיאוגרפיה בזמן וידיעת הארץ כוללת את שניהם כשהם כרוי כים באהבת לארץ, לעברה ולמתהווה בה. במאמר הראשון, "הידעת את הארץ?" — מעין סבוא לקובץ — קורא המחבר את הנוער לשינוי ערכין מתוך רצון להקנות לצעירי ישראל דרכים והרגלים חדשים לבילוי הזמן, דרכים שיש בהן כדי לפקוח אפקים נרחבים בארץ, בהכרת אורח חיהם של שבטים נכרי שלים וידיעת עממים בעלי תרבות עשירה ועתיקה יומן.

המאמרים הורגים מן המסגרת הטריטוריאית לית שבה אנו רגילים: דרכו לא בכביש המזופת ולא בישובי קרן-היסוד על אדמת הקרן הקיימת. הוא מגלה לקורא כי יש ארץ-ישראל גדולה ורחמה והיא בצדי הדרכים, מחוץ לתחום הראיה של רוב רובו של הישוב, הרגילים בדאית או המשרכים את דרכם מקבוץ לקבוצה וממושב למושבת. הוא מוליך אל הרי הגליל הגבוהים ואל העמקים רחבי הידים, מגלה את ילל צבעיהם, פותח אוצרות של ידיעות בקדמוניותינו. כל נושא למאמר הוא ענין בפני עצמו, אבל רוח אחת משור תפת להם, בכל מאמר מורגש הרצון למצות את השאלה הנידונה עד תומה: — תולדות העיר הכנענית שבגליל עומרות לעינינו בכל גילוייתן, למן זכרה הראשון בהנ"ך ועד לחליפת המכתבים שבין רש"י סין לבין פינסקר על נסיונם של חובבי-ציון לגאול אותה וליישבה וער גאולתה השלמה עלידי הקה"ק. ענין לנו בכל, ועל כן דן המאמר "עמק החולה" בהתהוותו של חבל ארץ זה.